

Jan Ritsema / Herman Sorgeloos

de makers door eisen aan de kwantiteit en de soort van de afname te stellen. Dat is een doodsklap. Het laboratorium hoort een vrijplaats te zijn, als tenminste verrassende uitkomsten tot de mogelijkheden moeten blijven behoren.

Langzame geschiedenis

Ik las eens over iemand die twee geschiedenissen onderscheidt: een geschiedenis dichtbij, die snel op ons afkomt, dat is de televisie, dat is de *Humo* en die cd-rom van Mondriaan of Van Eyck, en een geschiedenis die ons vergezelt in langzame pas, dat is Jan Decorte, Jan-Joris Lamers, Alex van Warmerdam, om alleen die te noemen die het meest theaterkunstenaar zijn in onze regionen en niet vooral theatermaker.

Het is de bedoeling en het lijkt een niet te stuiten ontwikkeling dat de kunst deel moet gaan uitmaken van die snelle geschiedenis. Dat is een zeer somber perspectief. Beleidsmakers, jullie mogen van alles regelen, meer schouwburgen of minder, grotere of vooral meer kleinere, meer toneelgroepen of minder, meer geld naar beeldende kunst, minder naar theater, doe met de infrastructuur wat je goed dunkt, maar blijf met je handen van het maken af. Wegen mag je bouwen of je mag het laten maar blijf met je handen af door wie er wat over vervoerd wordt. De kunst is met de pers en de wetenschap deel van de gistingstank van de samenleving. Laat het gisten maar aan ons over en laat de uitkomst ervan vrij zijn. En als u met de kwaliteit van het gisten moeite hebt, hetzij vanwege het te hoge of te lage gehalte, hou dan het geld voor de kunst in uw zak en bouw er een park of een stadion voor, maar reken ons niet af op het kwantitatieve rendement, de mate van publieksbelangstelling. Het kunstbedrijf lijkt gelukkig soms wel op een pretpark maar het is het niet.

Als het ons makers blijkbaar niet lukt met de volle inzet van ons verstand en ons hart meer mensen naar het theater te lokken, dan kunnen die alleen met het verstand op nul zettende, makkelijk verteerbare ingrediënten zoals nog meer sentimentaliteit en nog meer spektakel de zalen ingeluisd worden. De spoeling moet blijkbaar net zo dun worden als die van de populaire media.

De tijd van de wereld is de tijd van de wanhoop, want hij wordt hoe langer hoe bekrompener, eenzijdiger en hoe langer hoe allener: de stoel is alleen, de appelaar in je hof is alleen, jij bent alleen. De liedjeszanger kan er mooie liedjes over zingen. De wanhoop moet blijkbaar draaglijk gemaakt worden, maar daar is de kunst niet voor, niet om het draaglijk te maken. De kunst is er om de pijn te onthullen. De mens heeft in zijn arme hart plekken die nog niet bestaan en waar de pijn binnengaat uit-